

parte condiderit verbum dei: faciet hoc totum spirituale, vt nec rationale peccet in documentis, nec ira aut concupiscentia enormiter ferantur: sed conformentur verbo dei. AVGVVS. de Verbo. Vel tria fata farina: genus humanum est: quod de tribus Noe filijs est reparatum. Mulier quae abscondit fermentum, dei sapientia est. EVSE. Vel aliter. Fermentum dominus nominat spiritum sanctum, quasi virtutem procedentem ex femine, idest Verbo dei. Tria autem fata farinae, significat notitiam patris & filij, & spiritum sancti, quam mulier, idest diuina sapientia & spiritus sanctus largitur. BEDA. Vel fermentum dilectionem dicit, quae feruere facit, & excitat mentem. Abscondit ergo mulier, idest ecclesia, fermentum dilectionis in fataria: quia praecipit, vt diligamus deum ex toto corde: ex tota anima, & ex tota virtute. Et hoc donec fermentetur totum, idest, donec charitas totam mentem in sui perfectione commutet, quod hic inchoatur: sed in futurum perficitur.

e GLO. Praemissis similitudinibus de multiplicatione euangelicae doctrinae, eius diffusioni vbique praedicando intendit. vnde dicitur: Et ibat per ciuitates & castrorum, & iter faciens in Hierusalem. THEO. Non enim sola parua loca visitabat, sicut faciunt qui simplices fallere volunt. neque solas ciuitates vt ostentatores faciunt: & gloriam querentes, sed sicut communis dominus & pater omnibus prouidens omnia circuibat. Non autem visitabat municipia, vitans Hierusalem, ac si timeret legisperitorum reprehensiones, aut mortem, quae poterat inde contingere. vnde subdit: Et iter faciens in Hierusalem. Nam vbi plures erant agroti, ibi se medicus magis ingerebat. Sequitur: Air autem quidam illi, domine si pauci sunt qui saluantur? GLO. Quae quidem quaestio ad hoc pertinere videtur, de quo supra agebatur. nam in praemissa similitudine dixerat: quod requierunt volucres caeli in ramis eius, per quod intelligi potest multos esse qui salutis requiem consequerentur. Et quia ille vnus pro omnibus quaesierat: dominus non singulariter ei respondet. vnde sequitur: Ipse autem dixit ad illos: Contendite intrare per angustam portam. B.A.S.I. Sicut enim in via terrena exitus a recto multam latitudinem habet: sic qui egreditur a tramite ducunt ad regnum caelorum, in multa latitudine erroris reperitur. Rectum autem iter est angustum qualibet declinatione periculosa existente: siue dextrorsum siue sinistrorsum, sicut in ponte a quo vtrinq; diuertens flumini immergitur. CYRILL. Angusta etiam porta erumnae & patientiam sanctorum significat. Sicut enim pugnarum victoria attestatur militis strenuitati, sic praclarum efficitur valida perpensio laborum & tentationum. CHRYS. Quid est ergo quod dominus alibi dicit. Ingum meum suae est, & onus meum leue? Non quidem contradicit, sed hoc dictum est propter tentationum naturam, illud vero propter affectum transeuntium. Est enim molestum aliquid naturae facile reputari, quando id affectanter amplectimur. Si etiam via salutis angusta erit in introitu: tamen per eam peruenitur ad latitudinem, e contrario vero lata ducit ad interitum. GRAEG. II. mo. Dicitur autem angustae portae introitum praemisit, contendite, quia nisi mentis contentio ferueat, vnda mundi non vincitur, per quam anima semper ad ima reuocatur. CYRILL. Non videtur autem dominus satisfacere querenti vtrum pauci sint qui saluantur: dum declarat viam per quam quisque potest fieri iustus. Sed dicendum: quod mos erat saluatoris non respondere interrogantibus nisi quod eis videbatur quoties inutilia querebant, sed respiciendo quod vile audientibus foret: Quid autem commodi perueniret audientibus scire an multi sint qui saluantur, an pauci? Necessarium autem magis erat scire modum quo aliquis peruenit ad salutem. Dispensatiue ergo ad quaestionis vaniloquium nihil dicit, sed transfert suum sermonem ad rem magis necessariam. AVGVVS. de Verbo. Dom. Vel aliter: Confirmavit dominus quod audiuit, scilicet, quod pauci sunt qui saluantur, quia per angustam portam pauci intrant, & pauci sunt qui ingrediuntur per illam. vnde subdit: Quia multi di. vo. querunt intrare. BEDA. Salutis amore prouocati. Et non poterunt: itineris asperitate deterriti. B.A.S.I. Va-

erit enim anima, quandoquidem considerat aeterna eligendo virtutem, quando praesentia respicit praesens illecebras. hic inuenitur oia carnis, illic subiectionem ipsius. hic ebrietatem, illic sobrietatem, hic dissolutos risus, illic copiam lacrymarum. hic chorreas: illic orationes. hic fistulas, illic fletus. hic luxuriam, illic castitiam. AVGVVS. de Verbo. Domi. Non autem corarius sibi est dominus qui dixit, quod pauci sunt qui intrant per angustam portam; Et alibi dicit. Multi ab Oriente, & Occidente venient. pauci sunt in comparatione perditionum, multi in societate angelorum. Vix videtur grana quando area trituratur, sed tanta massa processura est de area hac, vt impleat horreum caeli. CYRILL. Quod autem detestabile sunt, qui intrare non possunt per euidens exemplum declarauit subdens: Cum autem intrauerit, & clausum fuerit ostium, & pulsare ostium dicentes. Domine aperi nobis. Sicut si paterfamilias, qui multos ad conuiuium vocauit, ingresso cum conuiuio, & officio recluso postmodum pulsantes adueniant. BEDA. Est autem paterfamilias Christus: qui cum vbique esse diuinitate sit, illis iam intus esse dicitur, quos in caelo praesens sua visone laetificat, sed quasi foris est his quos in hac peregrinatione certantes occultus adiuvat. Intrabit vero, cum totam ecclesiam ad sui contemplationem perducet. Claudet ostium: cum reprobus locum penitentiae tollet, qui foris stantes pulsant, idest a iustis segregati, misericordiam quam contempserunt frustra implorabunt. vnde sequitur: Et respondens dicit vobis, nescio vos vnde sitis. GRAEG. 2. Mor. Nescire dei improbare est: sicut & nescire mentiri. Verax dicitur qui labi per mendacium dignatur, non quod si mentiri velit nesciat, sed quod falsa loqui veritatis amore contemnat. Veritatis igitur lumen tenebras quas reprobat ignorat. Sequitur: Tunc incipietis dicere, manducauimus coram te: & bibimus, & in plateis nostris docuisti. CYRILL. Hoc Israelitis conuenit, qui secundum ritum legis offerentes deo victimas edebant & gaudebant. Audiebant quoque in synagogis libros Moysi, qui in suis scriptis non quae sua sunt, sed quae dei, tradebat. THEO. Vel simpliciter ad Israelitas dicitur: eo quod ex eis Christus secundum carnem natus est, & cum eo comedebat & bibebat, & eum praedicantem audiebant. Sed & Christianis haec congruent. nos enim comedimus corpus Christi, & bibimus sanguinem eius quotidie, ad mensam mysticam accedentes, docet quem in plateis animarum nostrarum. BEDA. Vel mystice nam ducat coram domino & bibit, qui verbi pabulum auidè suscipit. vnde quasi exponendo subditur: In plateis nostris docuisti. Scriptura enim in obscurioribus cibus est, quia quasi exponendo figuratur, & manducando glutitur. potus est in apertioribus: vbi ita forbetur sicut inuenitur. Non autem festiuitatum epulatio inuati quem fidei pietas non commendat, non scientia scripturarum notum deo facit, quem operum iniquitatis indignum ostendit. vnde subditur: Et dicit vobis, nescio vos vnde sitis. Discendite a me operari iniquitatis. B.A.S.I. Illis forsitan loquitur, quos describit Apostolus in propria persona dicens. Si linguis hominum loquar & angelorum, & habeam omnem scientiam, & distribuero omnes facultates meas in cibos pauperum, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest. Quod enim non fit diuini amoris inuitu, sed ad acquirendam ab hominibus laudem, non inuenit laudem apud deum. THEO. Attende etiam, quod detestabile sunt illi, in quorum plateis dominus docet. vnde si docentem eum audierimus, non in plateis sed in angustijs & humilibus cordibus, non erimus detestabiles. BEDA. Duplex autem ostenditur gehenna pena, scilicet frigoris & feruoris, vnde sequitur: Ibi erit fletus & stridor dentium. Fletus enim de ardore: stridor dentium de frigore solet excitari. Fletus stridor dentium prodit indignantis affectum: quod qui sero poenitet, sero sibi irascitur. GLOSA. Vel stridentur dentes qui hic de edacitate gaudebant, sicut oculi qui hic per concupiscentias vagabantur. Per vtrumque autem veram impiorum resurrectionem designat. THEO. Pertinet etiam hoc ad Israelitas, cum quibus loquebatur, qui ex hoc maxime percelluntur, quod gentes cum patribus requiescunt, ipsi vero excluduntur, vnde addit: Cum videritis

Serm. 32.

deritis Abrahā, Isaac, & Iacob, & omnes prophetas in regno dei, vos autem expelli foras. & venient ab Oriente, & Occidente, & ab Aquilone, & Austro, & accumbent in regno dei. EVSEB. Praedicti enim patres ante tempora legis, secundum euangelicam formam errorem multorum deorum derelinqentes, assumptum sublimis dei notitia, quibus pares facti sunt multi gentium, ob similem vitam. filij autem eorum alienatione sunt passi ab euangelica disciplina. vnde sequitur. Et ecce sunt nouissimi, qui erant primi, & sunt primi, qui erant nouissimi. CYRILL. Iudaeis enim, qui primum locum tenebant praeter hunc gentes. THEOPH. Nos autem vt videtur primi sumus, qui ab ipseis reuocabulis rudimenta accepimus: & forsitan erimus nouissimi respectu gentium, qui circa finem vitae eriderunt. BEDA. Multi etiam prius feruentes, postea torpent, multi prius frigidis subito inardescunt, multi in saeculo desepit, in futuro sunt glorificandi. Alij apud homines gloriosi in hunc sunt damandi.

Lib. 2. c. 75.

et omnes prophetas in regno dei, vos autem expelli foras. Et venient ab Oriente, & Occidente & ab Aquilone, & Austro, & accumbent in regno dei: Et ecce sunt nouissimi, qui erant primi, & sunt primi, qui erant nouissimi. In ipsa die accesserunt quidam pharisaeorum dicentes illi. Exi, & vade hinc, quia Herodes vult te occidere. Et ait illi. Ite, & dicite vulpi illi. Ecce eicio daemonia, & sanitates perficio hodie & cras, & tertia die conuenienter in Hierusalem. AVGVVS. de Con. Euan. Haec narratio Luce non videtur aduersari, quod turbae dixerunt: Veniente domino in Hierusalem, benedictus qui venit in nomine domini, quia nondum illuc venerat, & nondum dicitur erat. CYRILL. Discesserat enim dominus a Hierosolymis, tamquam indignos existentes sui praesentia deserens, deinde multis miraculis factis, rursum Hierosolymam rediit, vbi ei turba occurrit dicens. Oanna filio David. Benedictus qui venit in nomine domini. AVGVVS. de Con. Euan. Sed quia non dicit Lucas quo inde tunc accessit dominus, vt non veniret nisi eo tempore quo iam illud diceretur. perferat quippe in itinere suo donec veniat Hierusalem. de illo suo aduentu, quo in claritate venturus est, hoc significat. THEO. Tunc enim & inuiti conturbentur eum saluatorem & dominum, quando nullus erit eis inde profectus. Dicit autem. Non videbitis me donec veniat, & c. non significat illam horam, sed tempus crucis. q.d. postquam crucifixus erit me, non amplius videbitis me, donec iterum veniam. AVGVVS. de Con. Euan. Intelligendus est ergo Lucas velle praecipuisse antequam eius narratio dominum perduceret Hierusalem, aut eidem ciuitati iam appropinquatem talia respondisse monentibus vt caueret Herodes, qualia Mattheus dicit esse locutum cum iam peruenisset Hierusalem. BEDA. Vel dicit, non me videbitis q.d. nisi penitentiam egeritis, & cessis fueritis me filium omnipotentis patris, in secundo aduentu faciem meam non videbitis.

CAP.

pheta perire extra Hierusalem. Cum audis. Non capit, id est, non decet extra Hierusalem prophetam interim, non putes vim coactiuam Iudaeis inducitur, sed quantum ad eorum affectum sanguinis auidum conuenienter hoc dicit: velut si quis praedone atrocissimum videns dicat. Non oportet hanc viam in qua praedo insidiatur viatoribus, immunitem esse a sanguine, sic & non oportet abibi quam vbi morabantur praedones perire dominum prophetarum, nam ad fuerit prophetarum sanguinibus occidet & dominum. vnde sequitur. Hierusalem Hierusalem, quae occidit prophetas & lapidas eos qui mittuntur ad te. BEDA. Hierusalem non facit & aedificat ciuitatis, sed habitatores vocat, quam patris plangit affectu. CHRYS. Geminatio enim verbis miserantis est aut nimium diligentis, nam tamquam ad amicam negligentem amatorem & ideo puniendam dominus loquitur. GRAEGVS. Sed & nominis geminatio vehementem reprehensionem ostendit. nam quae nouit deum, quomodo dei ministros persequitur? CYRILL. Quod autem essent immemores diuinorum bonorum ostendit subdens. Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum auis nidum suum sub pennis, & noluit. Manuduxit eos per sapientissimum Moysen, monuit per prophetas, voluit sub alis, idest sub regimine suae virtutis illos habere, at illi caruerunt tam desiderabilibus bonis ingrati existentes. AVGVVS. in Euch. Dicit autem: Ego volui & tu noluit, q.d. Illud aggregaui mea voluntate semper feci, te nolente feci, quia ingrata semper fuisti. BEDA. Pulchre autem qui Herodem de sua nece trahentem vulpem vocauerat, se ipsum aui coparat, quia vulpes fraudulenter semper auibus insidias intendit. B.A.S.I. Filios etiam Hierusalem pullis in nido comparauit, ac si dicat, aues quae in altum conueuerunt volare exceptae sunt a nocentis insidiantium, tu tamen eris vt pullus egens alieno suffragio. Matre igitur auolante aufereris a nido, quasi impotens ad tutelam, & debilis ad fugam, vnde sequitur. Et ecce relinquitur deserta. BEDA. Ipsam ciuitatem quam nidum vocauerat, etiam nunc domum Iudaeorum appellat. Occiso enim domino venerunt Romani, & quasi nidum vacuum diripientes, tulerunt eorum locum gentem & regnum. THEO. Vel Domus vestra, idest templum, ac si dicat, quam diu virtus erat in vobis, templum erat meum, sed postquam fecistis ipsam speluncam latronum, non est de certo domus mea, sed vestra. Vel Domum dicit totam gentem Iudaeorum, iuxta illud: Domus Iacob benedicite domino, per quod ostendit, quod ipse erat qui gubernabat eos, & eripiebat ab hostium manibus. Sequitur: Dico autem vobis, quia non videbitis me donec veniat, cum dicitis. Benedictus qui venit in nomine domini. AVGVVS. de Con. Euan. Haec narratio Luce non videtur aduersari, quod turbae dixerunt: Veniente domino in Hierusalem, benedictus qui venit in nomine domini, quia nondum illuc venerat, & nondum dicitur erat. CYRILL. Discesserat enim dominus a Hierosolymis, tamquam indignos existentes sui praesentia deserens, deinde multis miraculis factis, rursum Hierosolymam rediit, vbi ei turba occurrit dicens. Oanna filio David. Benedictus qui venit in nomine domini. AVGVVS. de Con. Euan. Sed quia non dicit Lucas quo inde tunc accessit dominus, vt non veniret nisi eo tempore quo iam illud diceretur. perferat quippe in itinere suo donec veniat Hierusalem. de illo suo aduentu, quo in claritate venturus est, hoc significat. THEO. Tunc enim & inuiti conturbentur eum saluatorem & dominum, quando nullus erit eis inde profectus. Dicit autem. Non videbitis me donec veniat, & c. non significat illam horam, sed tempus crucis. q.d. postquam crucifixus erit me, non amplius videbitis me, donec iterum veniam. AVGVVS. de Con. Euan. Intelligendus est ergo Lucas velle praecipuisse antequam eius narratio dominum perduceret Hierusalem, aut eidem ciuitati iam appropinquatem talia respondisse monentibus vt caueret Herodes, qualia Mattheus dicit esse locutum cum iam peruenisset Hierusalem. BEDA. Vel dicit, non me videbitis q.d. nisi penitentiam egeritis, & cessis fueritis me filium omnipotentis patris, in secundo aduentu faciem meam non videbitis.

Lib. 2. c. 75.

Lib. 2. c. 75.

March. 23.